

מסורת הש"ס

(א) [קדושין כט. וט"ג],
(ב) לניל כו: [וט"ג], (ג) סוכה
מח, (ד) שם מנחות סח,
(ה) [סוכה מח. ע"ש],
(ו) עירובין לג, (ז) [בבבסי'
דהא] וכתום: סוכה דף מח.
ד"ה אי נמי מוכח דלא היה
גרמאס בחמתקין, (ח) [ז"ל
אמר רבן], (ט) כמ"ל: אלאור,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא יכירא כ"ו
חושב לשמאל יבנה סמוך
לשקיעת החמה:

הגהות הגר"א

[א] נב' תקיעת יובל דומה
ס' גז"ל:

מוסף רש"י

מצות עשה שהזמן
גרמא. שהזמן גרמא
לה שפוטא [קדושין כט.],
לתקיעה ולברכות. דכתיב
למחר תשע ברכות צום
הכפורים על יובל [מערב דכ:
שהיו נמי אחרים ציה"פ
של שנה היוכל מלכות זכרונות
שופרות [עירובין ג.], במקדש
שבמה. מדרשין מ"ב
משמחתם לפני ה' אלהים
שבעת ימים [ויקרא כג] ולא
בגזולין ו' ימים [סוכה מח.],
ובמדינה. ציווילס ע"פ
הוא כגזולין [שם]. ושיהא
יום הג' עד עומר דייט
ע"ז גזולין, כולו אסור.
נחמס, ובעוד המקדש קיים
משקרי העומר היו אולגין
חדש צו צום, ערמתי עד
הצילס, וכשחבר היום מותר
מן המורה משאלי המורה,
דלמחר משמחתם [סח.], מוכח
אחד אומר עד ע"פ מוכח
הוא אומר עד ע"פ היום
אחד, דכתיב ליום ה' אלהינו
וכמו אחד אומר עד
הצילס, א"ל כ"ל, גזולין
דלמחר עומר עד הצילס,
וזמן לילית עומר עד ע"פ,
ואסר ר' יוחנן בן זכאי ע"פ
כל היום דמפרש ע"פ
גמרא [סוכה מח.], ומורה
יבנה בית המקדש. ויחזיר
דבר אסור, דהשתא קרינא
בזה עד הצילס, ואי הו
הניגו מוכרזין בלילית דהא
מורה דק"ו מורה א"ל למשל
נמי בנתיב ויאמרו אשתקד
מי לא אכלנו יום [סוכה
שם]. דמיבני איתמא. ה'ן
השתא דמישעל דמורה יבנה,
אמת גמור המלכה דלמחר
למחר לאסור חדש כל היום
דלמחר לכן יוחנן בן זכאי
למחר השתא כל היום משום
קרינא דהוא יומא [שם].
אילמא דאיבני החמה
שלא נבנה עד יום ט"ו ע"פ,
המשך בעמוד הבא

רבינו חננאל

ועם בית דין. כלומר, זו
התקיעה שחל להיות [בשבת]
אינה אלא בפני [בית דין]
לבד וזהו ירושלמי. מוכיב
רבא ועוד זאת היתה ירושלמי
יתירה על יבנה שכל עיר
שיהא רואה או שומעת כול,
פירוש לא תני רבא אלא

ועם צום דין. הוא דמקעינן: אלא דאילו ציווילס תוקעין. צצנת
יחידים שאינן שלוחי צ"ד והא מילתא חסרה ממחנתין ומינעני לן
למראה הכי: צין צומן צום דין. עד שש שעות שהיו צום דין יושבין:
צין שלא צומן צום דין. שהלכו לצמחין: איכא דמסני לה וכו' מאי
ועם צום דין. [בפני צ"ד] דקאמר רב
הונא צומן צ"ד דהא ליכא לפרושי
האי ועם צ"ד בפני צ"ד דהא ככל
ארלכס כתיב [ויקרא כה]: וצ"ה לא
היו תוקעין. כשחל להיות צצנת אלא
צ"ד הגדול של סנהדרין הגדולה
המקדשין את החדשים ורבי אליעזר
היא: כי מסיים שניא דליצורה כו'.
ואף צ"ט שחל להיות צצנת דלמחר
נקט יבנה: אלא לאו דאילו ציוויל
תוקעין. היחידים צין צומן צום דין
כו': לא לעולם צומן צ"ד והיו
קאמר ציוויל. כל יחיד ויחיד תוקע
צומן צ"ד אפי' שלא בפני צ"ד וצ"ה
פני צ"ד אין שלא בפני צ"ד לא:
אימחר נמי. כרז הונא: אין תוקעין.
יחידים ציוויל אלא צומן צ"ד
יושבין צמקומן והתוקעין תוקעין ככל
העיר: ננערו לעמוד. נעקרו
ממוסכס כדי לעמוד וליקן:

ביתנ' בראשונה היה לולג ניטל

נמקדש צצנה. דכתיב
(שס) ושמחתם לפני ה' אלהים
שבעת ימים וצמדיה יום אחד דכתיב
(שס) ולקחתם לכם ציום הראשון:
ושיא יום הג' כולו אסור. יום
השנת עומר כולו אסור לאכול מן
החדש [מזרחית] משאלי מותר
מותר דלמחרין צמנחות [דף סח.],
כתוב אחד אומר עד ע"פ היום הוא [ויקרא
כג] וכתוב אחד אומר עד הצילס וגו'
[שם] הא כ"ל צומן הצית עומר ממחר
וצומן שאין עומר ע"פ היום ממחר:
גב' כי אעלה ארוכה לך וגו'.
ספיה דקרא ליון היא דורש
ע"ז לה: מאי ענמא. גור עליה:
דאיבני אימס. שיהא לנו לחוש עכשיו
לך: הרי האיר מורה הסי. דהא
לא היה מוכח: אלא דאיבני צממסר.
שהיה שהות לקצור צממאלי י"ט
ולהצילו למחר כמלכותו: מחלות היום
ולתן ליספרי. השתא ולא לגזור
עליה רבן יוחנן אלא עד חלות היום
ואי נמי מורה יבנה ויאמרו אשתקד
מי לא אכלנו מחלות היום ולהלן השתא
נמי ניכול שפיר אכלי ואפי' הרחוקים
מירושלים שלא ראו הקרבתו י' להם
לסמוך דודאי קרב כבר דאמר מר
הרחוקין היו מותרין צומן הצית
מחלות היום ולהלן כו': לא צריכא
דאיבני סמוך לשקיעת החמה דחמסר
אי נמי דאיבני צלילה. רבן יוחנן חושב
לשמא יבנה ^(א) לשקיעת החמה או
צילל ששה עשר צח"ל הלילה או סמוך
ללקרו שלא יהא שהות לקצירתו
והצבצו צצצו של קלאין ועמיתו
הרקדקדו והקרבצו עד חלות ואי הו
רגילי למיכל חדש מחלות היום צומן
זהו אמי למיכל נמי ההוא יום הכי
לן צמסכת צצצות [דף טו]: דאין צין צממ"ק לא צ"ט ולא צלילה הני מילי צין צדי אדם אכל צין העמיד לצא צדי שמים הוא:

יום טוב פרק רביעי ראש השנה

ל

וביבנה בפני בית דין אין ש"א בפני ב"ד א"א. והא דלא שמע
איניש קל אוניה מקל תקיעה דיחידאי היינו שהיו צאין
לתקוע צפני צום דין שלא שמעו תקיעת צום דין דלוחין ש"א אסור
להם לחזור ולתקוע דיש אסור צצנת דצנר לתקוע צחנס צצנת:
א"א צעולם בזמן בית דין. תימה
דמכל מקום קשיא ללישנא דרז
הונא לא אמר אלא צפני צום דין והכא
קמני איש צצנתו וי"ל שיפרש דהא
דקמני צצנולין איש צצנתו איובל קאי
ולא ארלכס השנה ומינה אי גרסין
צצנולין צלל וי"ו ולא גרסין וצצנולין
לא יתכן לומר כן ושמן יפרש דהאי
צצנולין איירי ציווילס דוקא ומינה
מככל ארלכס [ויקרא כה] ככל מקום
שצצנר ישראל איירי:
אין תוקעין אלא בזמן שב"ד יושבין.
פי' צקונטרס ציוויל ונראה שאף
צ"ה אמת לאשמועין דאפי' צפני צ"ד
אין תוקעין אלא כל זמן שיושבין:
ומתקלקלו

וביבנה בפני ב"ד אין שלא בפני ב"ד לא איכא דמתני להא דרב הונא אהא
דכתיב יביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם מלמד בשכל יחיד
ויחיד חייב לתקוע אמר רב הונא ועם בית דין מאי ועם ב"ד יבזמן ב"ד
לאפוקי שלא בזמן בית דין דלא מתיב רבא תקיעת וא ראש השנה ויובל
דוחה את השבת בגבולין איש וביתו מאי איש וביתו אילמא איש ואשתו
אייתתא מי מיחייבא והא מצות עשה שהזמן גרמא היא ^(א) הובל מצות עשה
שהזמן גרמא נשים פטורות אלא לאו איש בביתו ואפילו שלא בזמן ב"ד
לא לעולם בזמן ב"ד מתיב רב ששת ^(ב) ישוה הובל לראש השנה לתקיעה
ולברכות אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקידשו בו את החדש ובין בב"ד
שלא קידשו בו את החדש וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע יובר"ה לא היו תוקעין
אלא בב"ד שקידשו בו את החדש וי"אין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע מאי
אין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע אילמא דביובל תוקעין יחידין ובראש השנה
אין תוקעין יחידין והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כי הוה מסיים שליחא
דציבורא תקיעתא ביבנה לא שמע איניש קל אוניה מקל תקועיא [ריחויא]
אלא לאו [דאילו] ביובל תוקעין בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד ובר"ה
בזמן ב"ד אין שלא בזמן ב"ד לא קתני מיהת ביובל בין בזמן ב"ד בין שלא
בזמן ב"ד לא לעולם בזמן בית דין והכי קתני ביובל בזמן ב"ד תוקעין בין
בפני בית דין בין שלא בפני ב"ד בר"ה תוקעין בזמן ב"ד ובפני ב"ד אימחר
נמי א"ר חייא בר גמרא א"ר יוסי בן שאול אמר רבי אין תוקעין אלא כל
זמן שביט דין יושבין בעי ר' זירא ננערו לעמוד ולא עמדו מהו ב"ד יושבין
בעינן וזהא איכא או דלמא זמן ב"ד בעינן וליכא תיקו: ועוד זאת היתה
ירושלים יתירה על יבנה וכו': רואה פרט ליושבת בנחל שומעת פרט
ליושבת בראש ההר קרובה פרט ליושבת חוץ לתחום ויכולה לבוא ארמ
למפסיק לה נהרא: ^(א) בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה
ובבבדיה יום אחד משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא
לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש ^(ב) ושיהא יום הג' כולו אסור:
גב' וצמלן דעברין זכר למקדש דאמר קרא ^(ג) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך
ארפאך נאם ה' כי גרחה קראו לך ציון היא דורש אין לה מכלל דבעיא
דרישא: ושיהא יום הג' כולו אסור: מ"מ מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו
אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מורה עכשיו נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד
לא הוה עומר האיר מורה התיר השתא דאיכא עומר עומר מתיר דמיבני
אימת אילמא דאיבני בשיתסר הרי האיר מורה התיר אלא דאיבני בחמיסר
מחצות היום ולהלן לשתיר דהא תנן ^(ד) הרהוקין מותרין מחצות היום ולהלן
לפי שאין ב"ד מתעצלים בו לא נצרכא דאיבני ^(ה) בחמיסר סמוך לשקיעת
החמה או נמי דאיבני בליילא (אמר) רב נחמן בר יצחק ^(ו) רבן יוחנן בן זכאי
בשיטת

צשיטת
אסור לאכול מן החדש, כדכתיב ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה וגו', ותנן העומר היה מורח במדינה
ושתי הלחם במקדש, ובזמן שהיה בית המקדש קיים היו יוצאין לילי יום י"ו בניסן והיו קוצרין ומביאין אותו למקדש, העומר,
היו השועים בירושלם מותרין לאכול החדש אחריו הקרב העומר מיד, והרחוקין היו מותרין מחצות היום והלילה, שרבו
ברור הוא שאין ב"ד מתעצלין ולא בא חצי היום אלא שוראי נקרב העומר. ועכשיו שאין עומר אם יתירו לילי החדש
כשיאר המורה, חיישין אם ישארו העם במנהגם ויבנה בית המקדש לילי י"ו בניסן או סמוך לשקיעת החמה יום ט"ו
בניסן, ונחייבו להקריב ולא [ויהיו] בידם סיפוק לצאת ולקצור בלילה, מפני שלא נבנה אלא בשעה דחוקה, וצריכין לצאת
ולקצור ולהביא ביום י"ו ולהכין ולהניח ולהקריב, ושמן א"ל יסיפוקו להקריב העומר אלא סמוך לשקיעת החמה. ומאחר
שנבנה הבית אסורין כל ישראל לאכול חדש ואינן מותרין בו אלא אחרי הקרב העומר. לפיכך התקין לן שיהא יום
י"ו בניסן כולו אסור שלא יכשלו כשיבנה הבית. פי' דנפיש ^(א) הוה בית המקדש, כל מקום שצריך לומר לא היה בית
המקדש מחלף ותאני נפש הוה, כענין דקרי לסומה סגי נהורא. ושאר השמעות פשוטה היא, מיהו ותרברכו להודיע כי
זו המשנה ששנוי משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי כו', עד אמר ר' יהודה הוא אסור
שנאמר עד עצם היום הזה וגו', זו המשנה היא במסכת מנחות פרק י' ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת מגי' סאין כו'.

עין משפט נר מצוה

ה א מיי פ"ב מהל' שופר
הל' ט ופ"י מהל' שמטה
ויובל הל' י:
ו ב מיי פ"י מהל' שמטה
הלכה י:
ז ג מיי שם הל' יא:
ח ד מיי פ"ב מהל' שופר
הל' א טו"ש א"ח ס'י
תקטף ספיף ג:
י ה מיי פ"ב מהל' שופר
הל' ג טו"ש א"ח ס'י לא
ספיף ג. ג' תקטף ספיף ג:
י ו מיי פ"י מהל' שמטין
הל' יא:
יא ז מיי שם הל' י ופ"ב
מהל' שופר הלכה ט:
יב ח מיי פ"י מהל' שמטין
הל' י:
יג ט מיי פ"ב מהל' שופר
הל' ט:
יד י מיי פ"י מהלכות לולב
הלכה י וטו סנה עיין מד
טו"ש א"ח ס'ימן תרמ"ט ספיף
א:
טו ב מיי פ"י מהלכות
מחלות אסורות הל' ג
סנה לאין קמט טו"ש י"ד
ס'י לג ספיף א [וטו"ש]
א"ח ס'י פקט סעי' י:
טז ל מיי שם:

תורה אור השלם

1. והעצרת שופר תרועה
בחדש השביעי בעשור
לחדש ביום הכפורים
תעבירו שופר בכל
ארצכם: ויקרא כה
2. כי אעלה ארוכה לך
ומפכותיך ארפאך נאם ה'
כי גרחה קראו לך ציון היא
דרשא אין קל: ויהיה לו י

רבינו חננאל (המשך)

אימחר משמיה דרבי לעולם
אין תוקעין אלא בזמן שביט
יושבין. בעי ר' זירא
גינערו בית דין לעמוד ונדון
דבר לעיין בו גינערו וחזרו
ונתשבו והאירובי בשיבה
מאי תוקעין אי לא, בית דין
יושבין בעינן והא איכא, או
דלמא זמן בית דין בעינן
וכבר עבר, ועלתה בחיק.
ועוד זאת היתה ירושלם
כו'. תנו רבנן רואה פרט
ליושבת בנחל, כלומר, הנחל
מקום נמוך ואינה נראית מן
הכרך. שומעת פרט ליושבת
בנחל ההר שאינן שנראות
אינה שומעת. קרובה פרט
ליושבת חוץ לתחום. ויכולה
לבא פרט ליה נהרא,
שאפי' שיהא קרובה אינה
יכולה לבוא. וירושלמי והוא
שהיו כל הדרכים האלו
בה. רואה ואינה שומעת
כגון ירושלם למשל והעיר
מלמטן, שומעת ואינה רואה
ההר מפסיק. ורואה ושומעת
[ואינה יכולה לבוא חוץ
לתחום רואה ושומעת]
קרובה ואינה יכולה לבוא
הנחל מפסיק. [מתני']
בראשונה היה לולב ניטל
במקדש שבעה ובבבדיה יום
אחד משחרב הבית התקין
רבן יוחנן בן זכאי שיהא
ניטל הלולב במדינה שבעת
ימי החג זכר למקדש, שנאמר
כי נדחה קראו לך ציון היא
דרוש אין לה, מכלל דבעיא
דרישא. ושיהא יום הג' כולו
אסור. פי' שיהא יום הגפת
העומר והוא יום י"ו בניסן

(א) נראה מזה דלמא גי' אחרת היא לו לגביט כסודא וז' ויעי.